

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 150/22

Λουξεμβούργο, 15 Σεπτεμβρίου 2022

Προτάσεις γενικής εισαγγελέα στις υποθέσεις C-396/21 | FTI Touristik (Οργανωμένο ταξίδι στις Κανάριες Νήσους) και C-407/21 | UFC – Que choisir και CLCV

Τουρισμός σε καιρούς πανδημίας: κατά τη γενική εισαγγελέα L. Medina, οι διοργανωτές ταξιδιών που αδυνατούν να τηρήσουν τους όρους σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού δεν απαλλάσσονται λόγω της πανδημίας από την υποχρέωση να μειώσουν την τιμή και, σε περίπτωση ακύρωσης του ταξιδιού, να προβούν σε επιστροφή χρημάτων, εκτός αν αποδεικνύεται η ύπαρξη εξαιρετικών δυσχερειών

Οι πρωτοφανείς επιπτώσεις της νόσου Covid-19 στον τομέα του τουρισμού μπορούν να δικαιολογήσουν, κατ' εξαίρεση, την προσωρινή παρέκκλιση από την υποχρέωση του διοργανωτή να επιστρέψει στον καταναλωτή εντός 14 ημερών το σύνολο των καταβληθέντων ποσών, σε περίπτωση ακύρωσης του οργανωμένου ταξιδιού· κάθε μείωση, όμως, της τιμής λόγω έλλειψης συμμόρφωσης του οργανωμένου ταξιδιού προς τους όρους της σύμβασης πρέπει να είναι κατάλληλη λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων της υπόθεσης

Η πανδημία Covid-19 συγκαταλέγεται στις σοβαρότερες καταστάσεις έκτακτης υγειονομικής ανάγκης που έχουμε ζήσει μέχρι σήμερα και οι επιπτώσεις της για τις επιχειρήσεις υπήρξαν επώδυνες, ο δε τομέας του τουρισμού είναι ένας από εκείνους που επλήγησαν με τη μεγαλύτερη σφοδρότητα και αμεσότητα.

Η υπόθεση **C-396/21**, FTI Touristik (Οργανωμένο ταξίδι στις Κανάριες Νήσους), αφορά μια συγκεκριμένη πτυχή των επιπτώσεων της πανδημίας, δηλαδή την εκτέλεση των διεπόμενων από την οδηγία 2015/2302¹ συμβάσεων οργανωμένων ταξιδιών και τα δικαιώματα των ταξιδιωτών. Οι εκκαλούντες της κύριας δίκης έκαναν κράτηση για ταξίδι αναψυχής διάρκειας 14 ημερών από τη Γερμανία στις Κανάριες Νήσους για το χρονικό διάστημα από τις 13 έως τις 27 Μαρτίου 2020. Εξαιτίας της πανδημίας το ταξίδι τους έληξε μετά από επτά ημέρες και, αφού επέστρεψαν στη Γερμανία, ζήτησαν να μειωθεί κατά 70 % η τιμή που αναλογούσε στις επτά ημέρες του ταξιδιού. Το πρωτοδικείο Μονάχου ζητεί από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διευκρινίσει αν το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2302 παρέχει στον ταξιδιώτη δικαίωμα μείωσης της τιμής λόγω έλλειψης συμμόρφωσης προς τους όρους της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού όταν η έλλειψη συμμόρφωσης οφείλεται σε περιορισμούς που επιβλήθηκαν παγκοσμίως για την αποτροπή της μετάδοσης λοιμώδους νόσου.

Η υπόθεση **C-407/21**, UFC-Que Choisir και CLCV, αφορά, ειδικότερα, τη νομιμότητα της θέσπισης εθνικών μέτρων που προβλέπουν προσωρινές παρεκκλίσεις από τη νομοθεσία για την προστασία των καταναλωτών στο πλαίσιο συμβάσεων οργανωμένων ταξιδιών. Οι αιτούσες, γαλλικές ενώσεις προάσπισης των συμφερόντων των

¹ Οδηγία (ΕΕ) 2015/2302 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς, η οποία τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 και την οδηγία 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και καταργεί την οδηγία 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2015, L 326, σ. 1).

καταναλωτών, αμφισβητούν, μεταξύ άλλων, τη νομιμότητα της απόφασης υπ' αριθ. 2020-315, της 25ης Μαρτίου 2020, περί των προϋποθέσεων καταγγελίας συμβάσεων τουριστικών ταξιδιών και διαμονής σε περίπτωση έκτακτων και αναπόφευκτων περιστάσεων ή ανωτέρας βίας. Η απόφαση επέτρεπε στους διοργανωτές ταξιδιών, βάσει των εν λόγω προϋποθέσεων, να προσφέρουν κουπόνια αντί να επιστρέφουν το σύνολο των ποσών που είχαν καταβάλει οι ταξιδιώτες, παρεκκλίνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο από τις απαιτήσεις της οδηγίας 2015/2302. Το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας διευκρινίζει ότι η επίμαχη απόφαση αποσκοπούσε στην προστασία της ρευστότητας και της φερεγγυότητας των παρόχων υπηρεσιών. Κατά τον χρόνο έκδοσής της, περισσότερα από 7 000 ταξιδιωτικά γραφεία καταχωρισμένα στη Γαλλία αντιμετώπιζαν σοβαρές δυσχέρειες. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η άμεση επιστροφή χρημάτων για όλες τις ακυρωθείσες παροχές υπηρεσιών μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα των ταξιδιωτικών γραφείων και, επομένως, τη δυνατότητα επιστροφής των καταβληθέντων ποσών στους πελάτες.

Με τις σημερινές προτάσεις της στην **υπόθεση C-396/21, FTI Touristik (Οργανωμένο ταξίδι στις Κανάριες Νήσους)**, η γενική εισαγγελέας Laila Medina εκτιμά ότι, λαμβανομένης υπόψη της δομής του άρθρου 14 της οδηγίας, ο διοργανωτής **δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωσή του να προβεί σε κατάλληλη μείωση της τιμής του οργανωμένου ταξιδιού**. Κατά τη γνώμη της, το ποσό της μείωσης της τιμής που δικαιούται ο ταξιδιώτης **πρέπει να είναι κατάλληλο λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων της υπόθεσης**, ζήτημα το οποίο εναπόκειται στην κρίση του εθνικού δικαστηρίου.

Η γενική εισαγγελέας L. Medina υπενθυμίζει, πρώτον, ότι σκοπός της οδηγίας 2015/2302, η οποία κατά τη γνώμη της έχει εφαρμογή στο πλαίσιο της πανδημίας Covid-19, είναι η διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών. Ως προς το δικαίωμα μείωσης της τιμής, τίθεται **μία προϋπόθεση**, ήτοι η «**έλλειψη συμμόρφωσης**», και προβλέπεται **μία εξαίρεση**, ήτοι η περίπτωση στην οποία η έλλειψη συμμόρφωσης **καταλογίζεται στον ταξιδιώτη**. Επομένως, **το δικαίωμα του ταξιδιώτη για μείωση της τιμής δεν αποκλείεται** όταν η έλλειψη συμμόρφωσης καταλογίζεται σε οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο ή οφείλεται σε αναπόφευκτες και έκτακτες περιστάσεις.

Δεύτερον, η γενική εισαγγελέας επισημαίνει ότι οι κανονιστικού χαρακτήρα περιορισμοί που επιβλήθηκαν τον Μάρτιο του 2020 με σκοπό την αντιμετώπιση της πανδημίας πρέπει να θεωρηθούν ως ανωτέρα βία. Τα περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν δημιούργησαν κατάσταση η οποία εκφεύγει του ελέγχου του διοργανωτή και της οποίας οι συνέπειες δεν θα ήταν δυνατόν να αποφευχθούν ακόμη και αν είχαν ληφθεί όλα τα εύλογα μέτρα. Οι αναπόφευκτες και έκτακτες περιστάσεις **δεν απαλλάσσουν τον διοργανωτή από την υποχρέωση να προβεί σε μείωση της τιμής**. Το γεγονός ότι η κατάσταση ανέκυψε από περιοριστικά μέτρα τα οποία ελήφθησαν προς αντιμετώπιση της πανδημίας και τα οποία ήταν παρόμοια με μέτρα που επιβλήθηκαν στον τόπο κατοικίας του ταξιδιώτη **δεν θίγει το δικαίωμα μείωσης της τιμής**.

Περαιτέρω, η γενική εισαγγελέας L. Medina υποστηρίζει ότι ο διοργανωτής δεν μπορεί να υπέχει ευθύνη για το γεγονός ότι ο ταξιδιώτης στερήθηκε υπηρεσίες που δεν εμπίπτουν στο πεδίο της σύμβασης ταξιδιού. Ο προσδιορισμός της «κατάλληλης» μείωσης εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο λαμβάνει υπόψη **όλες τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης**. Επομένως, το εθνικό δικαστήριο δύναται, κατά την εκτίμησή του, να λάβει υπόψη την **αιτία της έλλειψης συμμόρφωσης**, τυχόν **πταίσμα του διοργανωτή** και **το ενδεχόμενο να μπορεί ο τελευταίος να ανακτήσει τα ποσά που κατέβαλε στον ταξιδιώτη από προηγούμενου σταδίου μέλη της επιχειρηματικής αλυσίδας ή από το κράτος**. Η γενική εισαγγελέας είναι της γνώμης ότι, μολονότι δεν προβλέπεται ειδική προθεσμία για την καταβολή του ποσού της μείωσης της τιμής που δικαιούται ο ταξιδιώτης, το εν λόγω ποσό πρέπει να καταβάλλεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Στο πλαίσιο αυτό, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να συνεκτιμά τα προβλήματα ρευστότητας των διοργανωτών ταξιδιών τα οποία οφείλονται στην πανδημία.

Με τις προτάσεις της στην υπόθεση **C-407/21, UFC – Que choisir και CLCV**, η γενική εισαγγελέας L. Medina επισημαίνει ότι ο όρος «επιστροφή» αναφέρεται, συνήθως, σε χρηματικό ποσό το οποίο επιστρέφεται σε κάποιον. Επομένως, η «επιστροφή» του συνόλου των ποσών που καταβλήθηκαν δεν μπορεί να νοηθεί ως παρέχουσα στον

Διοργανωτή το δικαίωμα να προβεί σε αναβαλλόμενη πληρωμή, π.χ. με κουπόνι. Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 2015/2302 και από το ιστορικό θέσπισης της εν λόγω διάταξης, καθώς και από τον σκοπό της οδηγίας.

Ως εκ τούτου, η γενική εισαγγελέας υποστηρίζει ότι, δεδομένου ότι η ρύθμιση που περιέχεται στην οδηγία καλύπτει μόνον την **επιστροφή σε χρήμα**, αποκλείεται οποιαδήποτε εναλλακτική λύση που επιβάλλει ο διοργανωτής, ιδίως με τη μορφή κουπονιού. Ωστόσο, τούτο δεν εμποδίζει τον ταξιδιώτη να επιλέξει, μετά την επέλευση του γεγονότος που γεννά το δικαίωμα επιστροφής, να λάβει ένα τέτοιο κουπόνι.

Η γενική εισαγγελέας είναι της γνώμης ότι τυχόν παρεκκλίσεις από τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την ελευθερία κυκλοφορίας **δεν μπορούν να δικαιολογήσουν παρεκκλίσεις** από συγκεκριμένη διάταξη του παράγωγου δικαίου της Ένωσης και, ειδικότερα, από το δικαίωμα του ταξιδιώτη να λάβει επιστροφή. Φρονεί ότι, κατ' ορθή ερμηνεία της οδηγίας 2015/2302, η πανδημία δεν εξαιρείται ούτε από το πεδίο εφαρμογής της έννοιας των «αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων» ούτε από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας εν γένει.

Η γενική εισαγγελέας αναφέρει επίσης ότι η αρχή της ανωτέρας βίας όσον αφορά την αντικειμενική αδυναμία τήρησης του δικαίου της Ένωσης μπορεί να επιτρέψει κάποια ευελιξία κατά την εφαρμογή του δικαίου και να παράσχει στους διοργανωτές ταξιδιών μια πολύ περιορισμένη δυνατότητα προσωρινής απαλλαγής από την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους. Ωστόσο, η προσφορά κουπονιού το οποίο έχει τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται στην προσβαλλόμενη απόφαση **δεν αποκαθιστά την ισορροπία μεταξύ των μερών**, καθώς θέτει τον ταξιδιώτη σε μειονεκτική θέση.

Εάν ένα κράτος μέλος αντιμετωπίζει προσωρινά ανυπέρβλητες δυσχέρειες κατά την εφαρμογή, στην έννομη τάξη του, διάταξης για τη μεταφορά παράγωγου δικαίου της Ένωσης, πρέπει επίσης, **κατ' εξαίρεση, να έχει το δικαίωμα να επικαλεστεί ανωτέρα βία**. Κατά συνέπεια, η γενική εισαγγελέας L. Medina εκτιμά ότι η πανδημία και οι πρωτοφανείς επιπτώσεις της στον τομέα του τουρισμού μπορούν να δικαιολογήσουν **προσωρινή, κανονιστικής φύσεως παρέκκλιση** από την υποχρέωση του διοργανωτή να επιστρέψει στον ταξιδιώτη το σύνολο των καταβληθέντων ποσών εντός 14 ημερών από την καταγγελία της σύμβασης. Μια τέτοια παρέκκλιση δικαιολογείται μόνο για το χρονικό διάστημα που είναι απαραίτητο προκειμένου το κράτος μέλος να υπερβεί τις ανυπέρβλητες δυσχέρειες που το εμποδίζουν να εφαρμόσει την εθνική διάταξη περί μεταφοράς της εν λόγω υποχρέωσης στην εσωτερική έννομη τάξη, πρέπει δε να τηρείται συναφώς η αρχή της αναλογικότητας.

Η γενική εισαγγελέας L. Medina υποστηρίζει, αφενός, ότι εναπόκειται στο κράτος μέλος που επικαλείται την ανωτέρα βία να **αποδείξει ότι η παρέκκλιση από το δίκαιο της Ένωσης είναι αναγκαία** για την υπέρβαση των ως άνω δυσχερειών που οφείλονται στην πανδημία και, αφετέρου, ότι είναι αναγκαίο να επιβεβαιωθεί ότι δεν υπάρχει εναλλακτική λύση. Κατά τη γνώμη της, η απόφαση που εξέδωσε η Γαλλική Κυβέρνηση φαίνεται να **υπερβαίνει ό,τι είναι αναγκαίο και αναλογικό για την αντιμετώπιση των δυσχερειών που αντιμετωπίζουν οι διοργανωτές ταξιδιών**, ιδίως λαμβανομένων υπόψη της αναδρομικής ισχύος του επίμαχου μέτρου, της διάρκειας της αναστολής του δικαιώματος λήψης επιστροφής και της απουσίας οποιουδήποτε πλεονεκτήματος που να προσφέρεται στον ταξιδιώτη προκειμένου να αντισταθμιστούν οι επιπτώσεις στα δικαιώματά του τα οποία απορρέουν από τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο. Έργο του γενικού εισαγγελέα είναι να προτείνει στο Δικαστήριο, με πλήρη ανεξαρτησία, νομική λύση για την υπόθεση που του έχει ανατεθεί. Η υπόθεση τελεί υπό διάσκεψη στο Δικαστήριο. Η απόφαση θα εκδοθεί αργότερα.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η προδικαστική παραπομπή παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, να υποβάλουν στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαίνεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη

διαφορά σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, κατά τον ίδιο τρόπο, τα άλλα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται παρόμοιου προβλήματος.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το πλήρες κείμενο των προτάσεων ([C-396/21](#) και [C-407/21](#)) δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα CURIA κατά την ημερομηνία ανατύξεώς τους

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδη ☎ (+352) 4303 2582

Μείνετε συνδεδεμένοι!

